

L'ANTIFEMINISME DE L'EXTREMA DRETA I LA IDEOLOGIA DE GÈNERE

L'extrema dreta és profundament antifeminista. I ho és perquè el feminisme remou els fonaments de la societat en qüestionar la preeminència dels homes i denunciar les desigualtats socials. Constitueix una amenaça, tant pels homes que volen mantenir els seus privilegis com per l'ordre social que els fonamenten. Però, a més, el feminisme avui té força, ha convençut molta gent i ha conquerit els carrers i les institucions. I justament perquè el feminisme és un moviment transformador i perquè s'ha fet fort, els seus enemics es mobilitzen i es fan sentir. I és que el masclisme no ha mort, sinó que s'ha mantingut de forma soterrada, latent.

L'antifeminisme té múltiples dimensions, i no sempre s'expressa de forma directa i clara com a tal, sinó que és subtil i persistent. Hi ha un antifeminisme que podríem qualificar d'ordinari, consistent en una aparent adhesió a la façana de la igualtat, sense que això tingui cap conseqüència pràctica en termes d'igualtat real. Hi ha també l'antifeminisme associat a la lògica individualista i meritocràtica que privatitza les desigualtats, fent responsables a les mateixes dones de la seva situació. No cal, per tant, la lluita col·lectiva, i tendeix a la despolitització.

Però l'extrema dreta no és subtil, sinó que ha conformat un dispositiu explícitament antifeminista. A Llatinoamèrica ha sorgit un concepte

perillós, que ha tingut capacitat mobilitzadora i ha estat incorporat a l'agenda dels grups polítics més conservadors. Es tracta del concepte "ideologia de gènere", a partir del qual s'ataca frontalment les iniciatives i reformes en favor de les dones i del col·lectiu LGTBI, ja que són vistes com una imposició d'un sistema de creences que amenaça els valors cristians i corromp la societat.

L'anomenada "ideologia de gènere" és un instrument polític que utilitza l'extrema dreta per desprestigiar el feminisme. Utilitza el mateix vocabulari del feminisme per a fer una crítica d'arrel a la diferència entre sexe i gènere i a la idea que les formes de ser home i de ser dona siguin una construcció social i no fruit de la ideologia. Critiquen també que pugui haver-hi orientacions sexuals diverses i consideren que l'homosexualitat o la transsexualitat són una aberració. Argumenten que tot plegat altera el caràcter irreductible de la biologia i constitueix un atac frontal a la família tradicional.

L'extrema dreta, en aliança amb els sectors eclesiàstics ultres, han fet campanyes contra la ideologia de gènere a diversos països d'Amèrica Llatina: Equador, Colòmbia, Perú, Uruguai, Brasil, Mèxic. S'expressa a través de la defensa de la família tradicional i atrau molts sectors socials en defensar l'ordre i la seguretat, que es contrasta amb les presumptes incerteses obertes pels canvis en la família, per la llibertat de les expressions sexuals i per l'emancipació de les dones. Aquestes campanyes s'han basat en dos principis molt simples: a) que les reformes que beneficien els LGTBI estimulen l'homosexualitat; b) que el feminisme, defensant el poder de les dones, està posant en perill la família i es revenja dels homes. Segons els països, es vincula la ideologia de gènere, a més, amb altres dimen-

sions de caràcter polític. Amb aquestes assumpcions, els polítics utilitzen la ideologia de gènere per guanyar el suport de l'Església evangèlica i de la catòlica, que tenen un poder molt gran a Amèrica Llatina.

També a Europa hi ha exemples d'aquest vincle de l'antifeminisme i l'extrema dreta. Hongria i Polònia s'estan oposant en els Consells d'Europa a què es mantinguin el que consideren la dictadura de gènere i els privilegis dels LGTBI. A Polònia hi ha un dels exemples més extrems al respecte, ja que l'any 2013 els bisbes catòlics van iniciar una campanya en què afirmaven que la ideologia de gènere era una amenaça més gran que el comunisme i el nazisme. Ràpidament, els grups polítics i activistes conservadors s'hi van adherir. A inicis de l'any 2016, diputats polonesos del partit Polònia Unida va crear el grup "Aturem la ideologia de gènere", per l'amenaça que suposa per al país, portant-lo cap a canvis socials inacceptables com el matrimoni homosexual o l'avortament generalitzat.¹

En el cas de Colòmbia, la ideologia de gènere va ser utilitzada contra els acords de pau amb les FARC. El qui va ser president del país, Álvaro Uribe, considerava que incloure en els acords els drets de les dones i dels LGTBI era inacceptable, i propugnà que votar sí al referèndum era votar contra els valors cristians i la família tradicional colombiana. "Voto no al plebiscito: yo defiando la familia", era un dels lemes utilitzats. Era l'any 2016. Segons els opositors, avalats per les principals institucions eclesiàstiques, tot anava dirigit a subvertir la societat.

De fet, a Colòmbia hi havia hagut prèviament forts conflictes relacionats amb la ideologia de gènere. El motiu va ser la difusió d'un manual de convivència per als centres educatius per tal

Dolors Comas d'Argemir, antropòloga social. Doctora en Filosofia i Lletres per la UB i catedràtica d'Antropologia Social i Cultural per la URV. Consellera de l'Ajuntament de Tarragona i diputada al Parlament de Catalunya per ICV (VI i VII Legislatures). Membre del Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Autora de diverses obres, com: *Trabajo, género y cultura*, *Antropología económica* i *Dones, les altres polítiques*, entre d'altres. Des de l'any 2013 és presidenta de la Fundació Nous Horitzons. dolors.comasdargemir@unv.cat

de combatre l'homofòbia i explicar les diverses opcions sexuals. L'any 2014, un estudiant s'havia suïcidat pel *bulling* que va patir a l'escola en saber-se que era homosexual, i els seus pares ho van denunciar a la Cort Constitucional, que els va donar la raó. En la sentència, la Cort va ordenar al govern que assegurés una educació més inclusiva. És així que el Ministeri d'Educació va procedir a revisar els manuals de convivència, eliminant-ne normes discriminatòries. Aquesta revisió va ser considerada un atac frontal a la família. El fet que la ministra d'Educació, Gina Parody, fos lesbiana, es va fer servir com argument que ella volia atacar la normalitat de la família heterosexual i adoctrinar nens i nenes en la "ideologia de gènere", inculcant idees contràries al considerat ordre natural.² Es van organitzar manifestacions arreu del país, que van ser multitudinàries. "Dios creó varón y hembra. Otra cosa es locura", deia una de les pancartes.

“**L'extrema dreta és profundament antifeminista. I ho és perquè el feminisme remou els fonaments de la societat en qüestionar la preeminència dels homes i denunciar les desigualtats socials.**”

“L’antifeminisme ha sigut un eix molt important en la campanya de Vox, vinculat a una clara defensa dels homes, que, segons aquesta perspectiva, són perseguits per actuar com a tals.”

La ministra d’Educació va haver de dimitir i el llavors president Juan Manuel Santos va fer retirar els manuals de convivència controvertits. El component polític dels fets és clar i rellevant.

Jair Bolsonaro també va utilitzar la defensa de la família i l’oposició a la ideologia de gènere com un argument central en la campanya electoral que el va conduir fins a la presidència del país. En el cas de Brasil, la ira es va projectar contra la figura de Judith Butler, la coneguda filòsofa feminista, considerada culpable de crear la ideologia de gènere. El novembre de 2017, Judith Butler va anar a São Paulo, on estava invitada a donar una conferència en el marc d’un seminari internacional sobre “Les finalitats de la democràcia”. Es van organitzar protestes massives contra ella. “Fora, Butler”, “Fora, dimoni”, “No a la ideologia de gènere”, “Catòlics i evangèlics, units per la família”, “No et fiquis amb el meu fill”. Aquests eren alguns dels lemes de les pancartes que s’afegien als cartells amb la cara caricaturitzada de Butler.³ Es va difondre per

Twitter l’hashtag #Fuera Butler. Brasil unido contra la feminista. Es van recollir 370.000 signatures demanant anul·lar l’acte en què participava, i es va cremar una imatge de la filòsofa, tractant-la de bruixa i de dimoni.⁴ La indignació anava associada a l’alteració que suposa per a l’ordre social explicar el concepte de gènere. Es deia també que el concepte amagava la ideologia marxista, el comunisme i la corrupció. Una mostra més del conservadorisme associat al masclisme, que resorgeix en un moment de crisi de valors i desig de certeses.

A Espanya, l’ús de la ideologia de gènere com atac al feminisme estava reduït als sectors ultracatòlics, però ara és utilitzat també per l’extrema dreta. Són conegudes les arengues del cardenal Antonio Cañizares al respecte. Recentment, ha afirmat: “La amenaza más grande que en estos momentos tiene la humanidad es precisamente la amenaza de la Ley de género, de la enseñanza de género y de la ideología de género” que “conduce al deterioro de nuestra humanidad”.⁵ L’aprovació de les lleis sobre el matrimoni homosexual i les relacionades amb els drets de les dones, quan era president Rodríguez Zapatero, van ser el detonant d’utilitzar el concepte d’ideologia de gènere.

En l’àmbit social i polític, els rebrots del neomasclisme a Espanya s’havien centrat fins ara en uns termes diferents (oposició a la Llei integral contra la violència de gènere, invenció de la síndrome d’alienació parental, acusacions a les feministes d’actuar en revenja dels homes, ús del qualificatiu de *feminazis*...). No es parlava d’ideologia de gènere. Ara, sí: ara en parla Vox, obertament, sense embuts. També el Partit Popular de Pablo Casado.

Però hi ha una prèvia, i són les actuacions de l’associació HazteOír (que en altres països

s’anomena CitizensGo). Es tracta d’una organització d’extrema dreta, ultracatòlica, creada a Espanya l’any 2001 i que fa campanyes actives contra l’avortament, contra els LGTBI i contra el feminisme. Va ser molt polèmica l’actuació de decorar un autobús amb el lema “Los niños tienen pene. Las niñas tienen vulva. Que no te engañen”, que es va passejar per Madrid fins que el van aturar, i que no va arribar a fer-ho a Barcelona perquè els Mossos d’Esquadra ho van impedir.⁶ Era el 2017.

En les darreres primàries del Partit Popular, HazteOír va donar suport explícit a Pablo Casado (i estava radicalment en contra de Soraya Sáez de Santamaría), i ho van argumentar perquè Casado defensava la família, la vida i la unitat d’Espanya. Casado també ha festejat amb el concepte d’ideologia de gènere, però amb menys èmfasi del que ho ha fet Santiago Abascal i Vox.⁷ En les eleccions andaluses, HazteOír ha donat suport a Vox. L’antifeminisme ha sigut un eix molt important en la campanya de Vox, vinculat a una clara defensa dels homes, que, segons aquesta perspectiva, són perseguits per actuar com a tals.

La vicesecretària de mobilització de Vox i difusora del concepte d’ideologia de gènere, Alicia V. Rubio, és tertuliana habitual d’alguns mitjans, i l’any 2016 va publicar un llibre pamflet amb un títol molt explícit: *Cuando nos prohibieron ser mujeres ... y os persiguieron por ser hombres. Para entender cómo nos afecta la ideología de género*. Està sempre present en els actes contra l’avortament i es dedica a impartir conferències per explicar els arguments del seu llibre. La “ideologia de gènere” té encara poc recorregut a Espanya, però ja està impregnant els discursos de Vox i també del Partit Popular. El neomasclisme s’ha rearmat, en aliança amb el conservadorisme més ranci i retrògrad.

I la pregunta que ens fem és: ¿Per què reflota el masclisme i arrossega persones que havien fet seus els principis de la igualtat o que, almenys, reprimien els seus prejudicis i atavismes? Un factor té a veure amb la dificultat dels homes per reubicar-se i trobar el seu paper en un context d'igualtat, especialment si estan patint les conseqüències nefastes d'una lògica neoliberal que situa a tothom en situació d'inseguretat i escasses perspectives vitals. Si, a més, personatges rellevants (amb posició de poder i autoritat) utilitzen "sense complexos" expressions racistes i masclistes, condemnant el llenguatge políticament correcte i afirmant que ells diuen "el que la gent pensa", llavors és fàcil que molts homes, i dones també, se sentin autoritzats a adherir-se al neomasclisme, que els situa en una posició més confortable i que no requereix l'esforç de l'igualitarisme. És el que ha succeït en la història recent dels Estats Units, amb un Donald Trump insolent, racista i extremadament masclista, al qui votaren especialment els homes blancs enfadats pel fet patir un descens en el nivell de vida i sentir amenaçat el futur dels seus fills. Els migrants són assenyalats com a culpables; les dones emancipades, d'alterar l'ordre de gènere; els homosexuals, d'amenaçar l'ordre natural de la sexualitat.

La utilització de l'anomenada "ideologia de gènere" té, doncs, un marcat caràcter polític. Troba en el feminisme un enemic comú; és l'aliança entre els grups polítics i eclesiàstics més conservadors i ressitua els homes en la seva esfera de poder. L'estratègia és produir confusió i pànic moral, ja que es propugna que la ideologia de gènere destrueix la família i, amb això, amenaça la humanitat. Atacar el feminisme no és gens anecdòtic. L'antifeminisme és profundament polític •

“ La utilització de l'anomenada 'ideologia de gènere' té un marcat caràcter polític. Troba en el feminisme un enemic comú; és l'aliança entre els grups polítics i eclesiàstics més conservadors i ressitua els homes en la seva esfera de poder.”

- 1 “Apoyados por los obispos católicos. Diputados polacos crean el grupo Paremos la ideología de género”. *La Gaceta*, 27/01/2016. <<https://gaceta.es/noticias/diputados-polacos-crean-grupo-paremos-ideologia-genero-27012016-1616/>>
- 2 Redacción. “Polémica en Colombia por ‘ideología de género’ en los colegios”, *El Comercio*, 9/08/2016. <<https://elcomercio.pe/mundo/latinoamerica/polemica-colombia-ideologia-genero-colegios-245922>>
- 3 Rugnitz, Irene, “Fora, demònio!”, *Sala de Redacción-FIC* (s.d.). <<http://sdr.liccom.edu.uy/2017/11/20/fora-demonio/>>
- 4 Reguero, Patricia, “Recogen 370.000 firmas contra Butler y queman una imagen de la filósofa en Brasil”, *El Salto*, 13/11/2017. <<https://www.elsaltodiario.com/brasil/ultraconservadores-firmas-judith-butler-brasil-insultos>>
- 5 Redacción Valencia. “Cañizares, contra la ideología de género: sin hombres no hay sociedad”, *Es Diario*, 05/02/2019. <<https://www.esdiario.com/909970363/Canizares-contra-la-ideologia-de-genero-asin-hombres-no-hay-sociedad.html>>
- 6 Vergoñós, Marta, “Els Mossos immobilitzen l'autobús transfòbic d'Hazte Oír a les portes de Barcelona”, *Ara*, 17/03/2017. <https://www.ara.cat/societat/Mossos-retenen-lautobus-peatge-Martorell_o_1760824024.html>
- 7 Agencias, “HazteOír lanza una campaña de apoyo a Casado y García Hernández”, *El Periódico*, 04/07/2018. <<https://www.elperiodico.com/es/politica/20180704/hazteoir-lanza-campana-apoyo-casado-garcia-hernandez-6924461>>